

9. Дагель П.С., Котов Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1974. – 243 с.
10. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2002. – 204 с.
11. Бараева О.В. Банковская тайна в уголовном праве : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ин-т междунар. права и экономики им. А.С. Грибоедова. – М., 2004. – 182 с.
12. Ронин Р. Своя разведка: способы вербовки агентуры, методы проникновения в психику, форсированное воздействие на личность, технические средства скрытого наблюдения и съема информации : практ. пособие. – Минск: Харвест, 1999. – 386 с.

Анотація

Тітомер Є.В. Суб'єктивна сторона злочинів, передбачених ст.ст. 231, 232 КК України. – Стаття.

У статті аналізується суб'єктивна сторона, зокрема проблеми мотиву і мети, у злочинах проти банківської таємниці, що закріплені у ст.ст. 231, 232 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: банківська таємниця, мотив, мета, суб'єктивна сторона.

Summary

Titomer E.V. Subjective side of crimes according to the articles 231, 232 of Criminal Code of Ukraine. – Article.

In this article the author analyzed the subjective side and problems of motive and purpose of the crimes against bank secret which are fixed in articles 231, 232 of Criminal codes of Ukraine is analyzed.

Key words: banking secrecy, motive, objective, subjective side.

УДК 343346.1/5(477)

В.В. Ємельяненко

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАННЯ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ ВЛАСНИКА ЧИ КОРИСТУВАЧА ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ СУБ'ЄКТАМИ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 289 КК УКРАЇНИ

У теорії кримінального права достатньо дискусійним є питання про визнання чи невизнання членів сім'ї та близьких родичів власника або користувача транспортного засобу суб'єктами злочину, передбаченого ст. 289 КК України (незаконне заволодіння транспортним засобом).

Більшість вчених вважає, що ці особи не повинні відповідати за незаконне заволодіння транспортним засобом з іншою метою, ніж мета обернення його на користь винного або інших осіб [1, с. 142; 2, с. 104; 3, с. 47; 4, с. 47-48]. Аргументується таке положення тим, що «згадані особи виходять у своїй поведінці з дійсного або передбачуваного права на користування транспортним засобом» [5, с. 111], «передбачається, що вони вправі ним користуватися»

[2, с. 104] тощо. Крім того, О.І. Коробєєв, М.Й. Коржанський і В.А. Мисливий розширюють цей перелік і особами, яким власник дозволяв колись користуватися транспортним засобом [4, с. 47-48; 6, с. 204].

Слід зазначити, що за рамки цього кола осіб повинні вийти ті члени сім'ї та близькі родичі власника чи користувача, які мають юридичні права на відповідний транспортний засіб. Зокрема, подружжя відповідно до ч. 1 ст. 60 Сімейного кодексу України, а також ч. 3 ст. 368 Цивільного кодексу України є співвласником усього майна (включаючи й транспортний засіб), набутого за час шлюбу, якщо інше не встановлено законом або договором (режим спільної сумісної власності) [7, с. 145; 8, с. 210]. Статтею 175 Сімейного кодексу встановлений режим спільної сумісної власності батьків і дітей на майно, набуте ними за рахунок їхньої спільної праці або спільних коштів, що належать їм на праві спільної сумісної власності. Крім того, згідно з ч. 4 ст. 368 Цивільного кодексу України, майно, набуте в результаті спільної праці та за спільні грошові кошти членів сім'ї, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено договором, укладеним у письмовій формі. Такі особи через те, що є співвласниками транспортного засобу, не можуть бути суб'єктами злочину, передбаченого ст. 289 КК України, і саме про цю категорію осіб говориться в п. 18 постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 14 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» [9].

Невизнання ж суб'єктами розглядуваного злочину всіх інших родичів, а тим більше знайомих, яким власник чи користувач раніше дозволяв користуватися транспортним засобом, є досить спірним.

На нашу думку, статус членів сім'ї та близьких родичів власника чи користувача транспортного засобу при заволодінні відповідним транспортним засобом без дозволу останніх мало відрізняється від статусу осіб, що мають за роботою доступ до транспортного засобу, пов'язаний з його обслуговуванням або охороною (механіки, малярі, охоронці тощо). Положення таких осіб подібне в тому, що вони внаслідок тих або інших обставин мають доступ до транспортного засобу, однак не мають щодо нього ніяких прав.

Вважаємо, що невизнання суб'єктами цього злочину близьких родичів та членів сім'ї власника чи користувача транспортного засобу не засновано на законі. Транспортний засіб є для таких осіб чужим. Вони не мають на нього ані дійсного, ані передбачуваного права. При цьому, вчиняючи незаконне заволодіння транспортним засобом, ці особи усвідомлюють, що діють всупереч або поза волею власника чи користувача, який не давав згоди на користування ним, більше того, міг прямо заборонити це.

Так, власник чи користувач транспортного засобу може заборонити своїм близьким родичам та членам сім'ї користуватися належним йому транспортним засобом за різними мотивівами – від надмірно дбайливого ставлення до транспортного засобу до неприязних відносин із відповідними особами.

Виходячи з цього, вважаємо, що особи, які належать до членів сім'ї та близьких родичів власника чи користувача транспортного засобу (крім

співвласників), повинні визнаватися суб'єктами незаконного заволодіння транспортним засобом при вчиненні ними цього діяння всупереч або поза волею останнього. Таку ж позицію займають В. М. Хомич і В. А. Звіряка [10, с. 34-35; 11, с. 8].

Однак саме по собі таке рішення може призвести на практиці до деяких юридичних конфузів. Цікава щодо цього кримінальна справа за обвинуваченням Г. Виходячи з матеріалів справи, 19-річний Г., який не мав прав на керування транспортним засобом, вирішив відвезти додому свою знайому, для чого, взявши з гаража ключі, самовільно заволодів автомобілем ВАЗ-2107, що належав його батькові. При цьому батько винного помітив відсутність автомобіля, але не став відразу вживати заходів з його відшукування. У процесі поїздки з вини Г. відбулася дорожньо-транспортна подія, в результаті якої транспортний засіб було пошкоджено. Повернувши автомобіль на місце його первісного знаходження, Г. не зізнався батькові, що брав машину, сказавши, що не знає, хто це зробив. Після цього батько Г., гадаючи, що його автомобілем скористалася стороння особа, заявив про незаконне заволодіння транспортним засобом в міліцію. Згодом, довідавшись про вчинення цього діяння сином, він хотів, щоб кримінальну справу було закрито, однак законних підстав для цього чинним законодавством не передбачено. Тому суд визнав Г. винним у вчиненні незаконного заволодіння транспортним засобом [12].

Вважаємо, що подібні юридичні казуси свідчать не про те, що близькі родичі та члени сім'ї потерпілого не повинні визнаватися суб'єктами незаконного заволодіння транспортним засобом. У таких випадках скоріше має йтися про надання можливості самому власнику чи користувачу транспортного засобу вирішувати питання про необхідність притягнення відповідних осіб до кримінальної відповідальності. Відзначимо, що подібний підхід до врегулювання внутрішньосімейних майнових конфліктів закріплений у законодавстві деяких зарубіжних країн [13, с. 191; 14, с. 135].

Виходячи з цього, вважаємо, що ця проблема повинна бути вирішена в такий спосіб. З огляду на родинні або сімейні відносини між власником (користувачем) транспортного засобу і винною особою, в Кримінально-процесуальному кодексі України необхідно передбачити положення, відповідно до якого у разі вчинення злочину, передбаченого ст. 289 КК, близькими родичами або членами сім'ї потерпілого, кримінальна справа повинна порушуватися тільки за його скаргою й підлягає закриттю, якщо така скарга відсутня. При цьому зазначене процесуальне положення, на нашу думку, не повинне поширюватися на випадки незаконного заволодіння транспортним засобом із застосуванням фізичного насильства до потерпілого чи погрозою його застосування.

Література

1. Куринов Б.А. Автотранспортные преступления. Квалификация и ответственность / Б.А. Куринов. – М. : Юрид. лит., 1976. – 208 с.
2. Курс советского уголовного права : в 5 т. / отв. ред. Н.А. Беляев. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1981. – Т. 5. – 654 с.

3. Касынюк В.И. Вопросы квалификации транспортных преступлений / В.И. Касынюк, З.Г. Корчева. – К. : УМК ВО, 1988. – 70 с.
4. Коржанський М.Й. Кваліфікація автотранспортних злочинів / М.Й. Коржанський, В.А. Мисливий. – К. : Юрінком, 1996. – 80 с.
5. Коробеев А.И. Транспортные правонарушения: квалификация и ответственность / А.И. Коробеев. – М. : Юрид. лит., 1990. – 128 с.
6. Коробеев А.И. Транспортные преступления / А.И. Коробеев. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 406 с.
7. Семейный кодекс Украины. – Х. : ООО Одиссей, 2003. – 112 с.
8. Цивільний кодекс України : офіц. вид. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 684 с.
9. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті : Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 23 груд. 2005 р. № 14 // Відом. Верхов. Суду України. – 2006. – № 1. – С. 6-11.
10. Хомич В.М. Уголовная ответственность за угон транспортных средств / В.М. Хомич. – Минск : Изд-во БГУ, 1982. – 96 с.
11. Звіряка В.А. Кримінальна відповідальність за угон транспортних засобів, попередження угонів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 08 / В.А. Звіряка. – К., 1999. – 18 с.
12. Архів Дзержинського районного суду м. Харкова. Кримінальна справа № 1-139, 2004 р.
13. Уголовный кодекс Республики Польша / пер. с пол. Д.А. Барилевич; науч. ред. А.И. Лукашов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 234 с.
14. Вопросы квалификации, регистрации и учета преступлений / под ред. А.И. Лукашова. – Минск : МВД Республики Беларусь, 2003. – 300 с.

Анотація

Смельяненко В.В. До питання щодо визнання членів сім'ї та близьких родичів власника чи користувача транспортного засобу суб'єктами злочину, передбаченого ст. 289 КК України. – Стаття.

У теорії кримінального права достатньо дискусійним є питання про визнання чи невизнання членів сім'ї та близьких родичів власника або користувача транспортного засобу суб'єктами злочину.

З огляду на родинні або сімейні відносини між власником (користувачем) транспортного засобу і винною особою, в Кримінально-процесуальному кодексі України необхідно передбачити положення, відповідно до якого у разі вчинення злочину, передбаченого ст. 289 КК, близькими родичами або членами сім'ї потерпілого, кримінальна справа повинна порушуватися тільки за його скаргю й підлягає закриттю, якщо така скарга відсутня.

Ключові слова: транспортний засіб, родинні відносини, суб'єкт злочину.

Summary

Emelyanenko V.V. To the question in relation to confession of family and near of proprietor or user of transport vehicle relation members by the subjects of crime, foreseen century 289 CC of Ukraine. – Article.

In the theory of criminal law there are some questions on a recognition or non-recognition family-members and relatives of the owner or the user of a vehicle as the subjects of a crime.

Considering of the related or family relations between the owner (user) of a vehicle and the guilty person in the Criminally-procedural Code of Ukraine it is necessary to provide the article 289 of Criminal Court in Ukraine. According to this article in a case of the committed crime provided by relatives or family-members of the victim criminal case should be raised only behind its complaint and this case should be closed if such complaint is absent.

Key words: vehicles, family relations, an offense.